

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO
ĮSTATYMO 10 STRAIPSNIO 9 DALIES (2018 M. GRUODŽIO 11 D. REDAKCIJA)
NUOSTATOS ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2022 m. liepos 7 d. Nr. KT90-N9/2022

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Giedrės Lastauskienės, Vytauto Mizaro, Algio Norkūno, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2022 m. birželio 16 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 15/2021 pagal pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-12/2021 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaravo Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Prašymo aplinkybės ir pareiškėjo argumentai

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas į Konstitucinį Teismą kreipėsi

sustabdęs administracinę bylą, kurioje sprendžiama dėl asmenų, pagal darbo sutartis 2019 metais dirbusių pas kelis darbdavius, pareigos mokėti valstybinio socialinio draudimo (toliau – ir socialinis draudimas) įmokas, apskaičiuojamas pagal kiekvieną draudėją atskirai, kai, iš vieno darbdavio gautam darbo užmokesčiui viršijus Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nustatytą maksimalią sumą (120 vidutinių šalies darbo užmokesčių (toliau –VDU)), šio darbdavio mokėtam darbo užmokesčiui pradėta taikyti 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifą, tačiau socialinio draudimo įmokos toliau skaičiuotos nuo darbo užmokesčio, gauto iš kitų darbdavių.

2. Pareiškėjo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Pareiškėjo teigimu, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) buvo įtvirtintas diferencijuotas darbo užmokesčio apmokestinimo socialinio draudimo įmokomis teisinis reguliavimas: asmenims, dirbusiems pas vieną darbdavį, šioje dalyje nustatytą sumą viršijusiai jų pajamų (darbo užmokesčio) daliai buvo taikomas 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas ir socialinio draudimo įmokos toliau nebuvo skaičiuojamos, tačiau asmenims, dirbusiems pas kelis darbdavius ir tik iš vieno jų gavusiems tokią sumą viršijusias pajamas (darbo užmokestį), nuo kurių socialinio draudimo įmokos nebuvo skaičiuojamos, visos iš kitų darbdavių gautos pajamos (darbo užmokestis) buvo apmokestinamos socialinio draudimo įmokomis; taigi, nors asmenys, dirbę pas kelis darbdavius, gavo tokio pat dydžio pajamas (apskaičiuojamas susumavus iš atskirų darbdavių gautą darbo užmokestį), jie socialinio draudimo įmokų sumokėdavo daugiau.

Pareiškėjo nuomone, asmenys, dirbę pas vieną darbdavį, ir asmenys, dirbę pas kelis darbdavius, atsidūrė nelygiavertėje padėtyje socialinio draudimo įmokų skaičiavimo ir mokėjimo požiūriu, nes pagal jo ginčijamą teisinį reguliavimą socialinio draudimo įmokos nuo šių asmenų gautų vienodo dydžio pajamų buvo skaičiuojamos skirtingai, atsižvelgiant tik į tai, ar jie pajamas gavo iš vieno, ar iš kelių darbdavių. Tarp asmenų, kurie dirba tik vienoje darbovietėje ir gauna pajamas (darbo užmokestį) tik iš vienos darbovietės, ir asmenų, kurie dirba keliose darbovietėse ir gauna pajamas (darbo užmokestį) iš kelių darboviečių, nėra tokių skirtumų, kurie objektyviai pateisintų skirtingą šių grupių traktavimą jų apmokestinimo socialinio draudimo įmokomis požiūriu. Pagal Konstitucijos 29 straipsnį įstatymui visi asmenys lygūs, todėl, pasak pareiškėjo, vienodo dydžio pajamas iš tokių pačių (darbo) teisinių santykių gavę asmenys, tarp jų nesant tokių skirtumų, kurie objektyviai pateisintų skirtingą socialinio draudimo įmokų skaičiavimą, turėtų būti traktuojami vienodai.

2.2. Pareiškėjas taip pat nurodo, kad pagal jo ginčijamą teisinį reguliavimą asmenims (darbuotojams), kurių atliekamo darbo pobūdis, darbo funkcijų sudėtingumas, apimtis, tenkanti atsakomybė už tų funkcijų vykdymą, einamų pareigų ypatumai, profesinis lygis ir kvalifikacija nesisiskyrė, buvo sudarytos prielaidos gauti skirtingą darbo užmokestį priklausomai nuo to, pas kelis

darbdavius jie dirbo. Tai, kad gaudami vienodą darbo užmokesį asmenys moka skirtingas socialinio draudimo įmokas priklausomai nuo to, pas vieną ar pas kelis darbdavius jie dirba, nėra teisinga. Pareiškėjo vertinimu, tokiu diferencijuotu teisiniu reguliavimu, ribojusiu asmenų, dirbusių pas kelis darbdavius, teisę nuo tam tikrą sumą viršijusios darbo užmokesčio dalies nebemokėti socialinio draudimo įmokų, buvo pažeista šių asmenų teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą, įtvirtinta Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje, taip pat buvo nukrypta nuo konstitucinių teisinės valstybės, asmenų lygiateisiškumo, teisingumo principų.

II

Suinteresuoto asmens atstovo argumentai

3. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Lietuvos Respublikos Seimo atstovo Seimo nario Audriaus Petrošiaus rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaravo Konstitucijai. Suinteresuoto asmens Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

3.1. Suinteresuoto asmens atstovas nurodo, kad, remiantis oficialiaja konstitucine doktrina, nustatant asmenims pareigą mokėti socialinio draudimo įmokas yra galimos įvairios sąlygos, lemiančios šios pareigos atsiradimą, taip pat galimi įvairūs šias sąlygas apibrėžiantys kriterijai. Suinteresuoto asmens atstovo teigimu, asmens pareiga mokėti socialinio draudimo įmokas paprastai nepriklauso nuo to, kiek yra ekonominės veiklos šaltinių, iš kurių jis gauna pajamas, – įmokos mokamos nuo iš kiekvienos ekonominės veiklos gaunamų draudžiamųjų pajamų. Įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į tai, kad socialinio draudimo įmokas už apdraustąjį asmenį sumoka kiekvienas darbdavys (draudėjas) atskirai, nusprendė, kad išimtis, leidžianti socialinio draudimo įmokų nemokėti nuo tam tikrą sumą viršijančios darbo užmokesčio dalies, turėtų būti taikoma pagal kiekvieną darbdavį (draudėją) atskirai.

3.2. Pasak suinteresuoto asmens atstovo, ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, nes juo nustatyta išimtis, leidusi nuo tam tikrą sumą viršijančios darbo užmokesčio dalies nemokėti socialinio draudimo įmokų, buvo vienodai taikoma visiems pas tą patį darbdavį dirbusiems asmenims neatsižvelgiant į jų socialinę padėtį, rasę, lytį, tautybę, kalbą, kilmę, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras.

Be to, suinteresuoto asmens atstovo nuomone, ginčijamoje Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) buvęs nustatytas diferencijuotas teisinis reguliavimas buvo konstituciškai pateisinamas, kadangi juo siekta pozityvių, visuomenei reikšmingų tikslų: prisidėti prie socialinio draudimo išmokoms mokėti reikalingų lėšų surinkimo, šalies ekonomikos plėtros skatinimo, investuotojų ir aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimo.

III**Byloje gauta medžiaga**

4. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo viceministro Audriaus Bitino rašytinė nuomonė.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:**I****Tyrimo ribos**

5. Kaip minėta, pareiškėjas prašo ištirti, ar Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaravo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“.

5.1. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio „Pajamos, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos“ 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija), kurios nurodytą nuostatą ginčija pareiškėjas, buvo nustatyta:

„Pagal šio įstatymo 4 straipsnį draudžiamų asmenų socialinio draudimo įmokos, išskyrus privalomojo sveikatos draudimo įmokas, pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo sumos, ne didesnės kaip 2019 metais – 120 VDU suma, 2020 metais – 84 VDU suma, 2021 ir vėlesniais metais – 60 VDU suma, o šias sumas viršijančiai pajamų daliai taikomas 0 procentų įmokų tarifas. Priskaičiavus pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus vienos iš socialinio draudimo rūšies socialinio draudimo įmokas nuo šioje dalyje nurodytos maksimalios sumos, toliau pagal tuos tarifus skaičiuojamos tik kitų socialinio draudimo rūšių socialinio draudimo įmokos, iki bus pasiekta atitinkamų kalendorinių metų atitinkamos socialinio draudimo rūšies įmokų skaičiavimo maksimali suma. Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai.“

Taigi Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatoje, kurią ginčija pareiškėjas, buvo nustatyta, kaip turėjo būti skaičiuojamos pagal šio įstatymo 4 straipsnį draudžiamo asmens, kai asmenį draudė daugiau negu vienas draudėjas, socialinio draudimo įmokos nuo šioje dalyje nustatytų sumų (t. y. sumų, ne didesnių kaip 120 VDU – 2019 metais, 84 VDU – 2020 metais) ir atitinkamai kokiai šias sumas viršijančiai pajamų daliai turėjo būti taikomas 0 procentų įmokų tarifas.

5.2. Pažymėtina, kad pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio „Asmenų, turinčių darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, socialinis draudimas“ (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimu) 7 dalį šiame straipsnyje nurodytų asmenų socialinio draudimo įmokas privalėjo mokėti apdraustieji asmenys ir draudėjai.

5.3. Kaip matyti iš pareiškėjo prašymo ir pareiškėjo nagrinėjamos administracinės bylos, kurią sustabdęs jis kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai, medžiagos, pareiškėjo nagrinėjamoje administracinėje byloje sprendžiama dėl apdraustųjų asmenų, draustų daugiau negu vieno draudėjo, pareigos mokėti socialinio draudimo įmokas. Pareiškėjas nekelia klausimo dėl socialinio draudimo įmokų, kurias privalėjo mokėti draudėjai, apskaičiavimo.

Taigi pareiškėjas, prašydamas ištirti Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nurodytos nuostatos atitiktį Konstitucijai, joje įtvirtinto teisinio reguliavimo konstitucingumu abejoja tik tiek, kiek pagal ją nuo šioje dalyje nustatytų sumų (t. y. sumų, ne didesnių kaip 120 VDU – 2019 metais, 84 VDU – 2020 metais), kurias viršijančiai pajamų daliai buvo nustatytas 0 procentų įmokų tarifas, turėjo būti skaičiuojamos darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens, drausto daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos.

Vadinasi, atsižvelgiant į pareiškėjo argumentus, jo nagrinėjamos bylos medžiagą, šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata tirtina tiek, kiek pagal ją turėjo būti skaičiuojamos darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens, drausto daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos.

5.4. Atsižvelgdamas į tai, šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas pagal pareiškėjo prašymą tirs, ar Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ tiek, kiek pagal ją turėjo būti skaičiuojamos darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius

darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens, drausto daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas

6. Seimas 1991 m. gegužės 21 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymą, kuriuo nustatė valstybinio socialinio draudimo santykių pagrindus, be kita ko, valstybinio socialinio draudimo rūšis, valstybiniu socialiniu draudimu draudžiamų asmenų kategorijas, valstybinio socialinio draudimo valdymo sistemos principus ir struktūrą, valstybinio socialinio draudimo sistemos dalyvių teises, pareigas ir atsakomybę, valstybinio socialinio draudimo įmokų apskaičiavimą (1 straipsnio 1 dalis).

Šis įstatymas ne kartą buvo keičiamas ir (arba) papildomas, *inter alia*:

– 2016 m. birželio 29 d. priimtu Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 pakeitimo įstatymu, kurio 1 straipsniu Valstybinio socialinio draudimo įstatymas (2004 m. lapkričio 4 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) išdėstytas nauja redakcija;

– 2018 m. birželio 28 d. priimtu Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 2, 4, 7, 8, 10, 23, 25 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymu, įsigaliojusi (su tam tikromis išimtimis) 2019 m. sausio 1 d., kuriuo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo (2016 m. birželio 29 d. redakcija) 10 straipsnis papildytas nauja 9 dalimi, kurioje *inter alia* buvo įtvirtintos maksimalios sumos, nuo kurių skaičiuojamos asmens socialinio draudimo įmokos, taip pat buvo nustatyta, kad socialinio draudimo įmokos nuo nustatytų sumų skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai;

– 2018 m. gruodžio 11 d. priimtu Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 10, 15, 16, 32 ir 34 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 34¹ straipsniu įstatymu, įsigaliojusi (su tam tikromis išimtimis) 2019 m. sausio 1 d., kuriuo, be kita ko, buvo pakeista Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalis, *inter alia* šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama nuostata;

– 2020 m. gruodžio 23 d. priimtu Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 6, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 19, 19¹, 21, 29, 30, 32, 36, 40 ir 41 straipsnių pakeitimo įstatymu, įsigaliojusi (su tam tikromis išimtimis) 2021 m. sausio 1 d., kuriuo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalis (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) buvo pakeista taip, kad joje neliko šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamos nuostatos.

7. Kaip minėta, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija), kurios nuostata „Jeigu asmuo atitinkamai kalendoriniais metais yra

draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ yra ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, buvo nustatyta:

„Pagal šio įstatymo 4 straipsnį draudžiamų asmenų socialinio draudimo įmokos, išskyrus privalomojo sveikatos draudimo įmokas, pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo sumos, ne didesnės kaip 2019 metais – 120 VDU suma, 2020 metais – 84 VDU suma, 2021 ir vėlesniais metais – 60 VDU suma, o šias sumas viršijančiai pajamų daliai taikomas 0 procentų įmokų tarifas. Priskaičiavus pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus vienos iš socialinio draudimo rūšies socialinio draudimo įmokas nuo šioje dalyje nurodytos maksimalios sumos, toliau pagal tuos tarifus skaičiuojamos tik kitų socialinio draudimo rūšių socialinio draudimo įmokos, iki bus pasiekta atitinkamų kalendorinių metų atitinkamos socialinio draudimo rūšies įmokų skaičiavimo maksimali suma. Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai.“

Taigi Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) buvo nustatyta, kaip turėjo būti skaičiuojamos pagal šio įstatymo 4 straipsnį draudžiamų asmenų socialinio draudimo įmokos.

7.1. Pažymėtina, kad šioje dalyje buvo įtvirtintos maksimalios sumos, nuo kurių turėjo būti skaičiuojamos pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnį draudžiamų asmenų socialinio draudimo įmokos, taip pat buvo nustatyta, kad jas viršijančiai pajamų daliai turėjo būti taikomas 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas. Vadinasi, pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalį (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) asmenys, gavę didesnes, nei šioje dalyje nustatytos maksimalios sumos, pajamas, nuo šias sumas viršijančios pajamų dalies neprivalėjo mokėti socialinio draudimo įmokų.

7.2. Kartu pažymėtina, kad pareiškėjo ginčijamoje Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatoje buvo įtvirtinta atskira socialinio draudimo įmokų nuo šioje dalyje nustatytų sumų skaičiavimo taisyklė tiems atvejams, kai asmuo atitinkamais kalendoriniais metais pagal šio įstatymo 4 straipsnį buvo draudžiamas daugiau negu vieno draudėjo: pagal pareiškėjo ginčijamą nuostatą tokių asmenų socialinio draudimo įmokos turėjo būti skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai.

8. Ginčijamoje Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatoje įtvirtintas teisinis reguliavimas aiškintinas kartu su jame nurodyto Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio nuostatomis.

8.1. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnyje (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimu) buvo įtvirtintos socialiniu draudimu draudžiamų darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turinčių asmenų kategorijos, nustatyta, kokių rūšių socialiniu draudimu draudžiami atskirų kategorijų asmenys (1–6 dalys). Kaip minėta, šio straipsnio 7 dalyje buvo nustatyta, kad socialinio draudimo įmokas privalo mokėti apdraustieji asmenys ir draudėjai.

Taigi Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnyje (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimu) *inter alia* buvo įtvirtinta darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens (toliau – ir darbuotojas) pareiga mokėti socialinio draudimo įmokas.

8.2. Vadinasi, pagal pareiškėjo ginčijamą Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatą, aiškinamą kartu su šio įstatymo 4 straipsniu (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimu), darbuotojo, draudžiamo daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos nuo nustatytų maksimalių sumų turėjo būti skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai, kitaip tariant, pas daugiau negu vieną darbdavį (draudėją) dirbęs darbuotojas socialinio draudimo įmokas privalėjo mokėti nuo iš kiekvieno darbdavio (draudėjo) gaunamų pajamų atskirai.

9. Aiškinant ginčijamoje Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatoje įtvirtintą teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad pagal jį skaičiuojant, kokiai darbuotojo, draudžiamo daugiau negu vieno draudėjo, pajamų daliai taikytinas 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas, turėjo būti atsižvelgiama į šiuos kriterijus:

- pajamų dydį, t. y. 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas buvo nustatytas pajamų daliai, viršijančiai Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nustatytą maksimalią sumą (t. y. sumą, ne didesnę kaip 120 VDU – 2019 metais, 84 VDU – 2020 metais);

- pajamų šaltinių skaičių, t. y. suma, kurią viršijančiai pajamų daliai turėjo būti taikomas 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas, buvo ne nustatoma susumavus darbuotojo iš visų draudėjų gautas pajamas, bet skaičiuojama pagal kiekvieną draudėją atskirai.

Taigi pagal ginčijamą Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatą daugiau negu vieno draudėjo draudžiamo darbuotojo pajamų, kurioms turėjo būti taikomas 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas, dydis skyrėsi priklausomai nuo šaltinių, iš kurių šios pajamos gautos, skaičiaus, t. y. darbuotojo pareiga nuo tam

tikros pajamų dalies mokėti socialinio draudimo įmokas arba jos nebuvimas (pasiekus tam tikrą nurodytą maksimalų pajamų dydį) priklausė nuo to, kelių draudėjų šis darbuotojas buvo draudžiamas.

10. Kaip minėta, Seimo 2018 m. birželio 28 d. priimtu Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 2, 4, 7, 8, 10, 23, 25 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymu, įsigaliojusių (su tam tikromis išimtimis) 2019 m. sausio 1 d., Valstybinio socialinio draudimo įstatymo (2016 m. birželio 29 d. redakcija) 10 straipsnis papildytas nauja 9 dalimi, kurioje *inter alia* buvo įtvirtintos maksimalios sumos, nuo kurių skaičiuojamos asmens socialinio draudimo įmokos, taip pat buvo nustatyta, kad socialinio draudimo įmokos nuo nustatytų sumų skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai.

Taigi iki 2019 m. sausio 1 d. Valstybinio socialinio draudimo įstatyme nebuvo nustatyta tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį nuo darbuotojų pajamų dalies, viršijančios nustatytąsias sumas, būtų neskaičiuojamos socialinio draudimo įmokos. Vadinasi, iki ginčijamo teisinio reguliavimo įsigaliojimo darbuotojų mokamų socialinio draudimo įmokų dydis priklausė tik nuo draudžiamųjų pajamų dydžio, bet ne nuo šaltinių, iš kurių jos gautos, skaičiaus, t. y., nesant kitų skirtingų aplinkybių, didesnes draudžiamąsias pajamas gavę darbuotojai privalėjo mokėti didesnes socialinio draudimo įmokas, o tokio pat dydžio draudžiamąsias pajamas gavusiems darbuotojams socialinio draudimo įmokos turėjo būti skaičiuojamos vienodai nepriklausomai nuo to, ar jie buvo draudžiami vieno, ar daugiau negu vieno draudėjo.

11. Minėta ir tai, kad Seimo 2020 m. gruodžio 23 d. priimtu Valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 6, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 19, 19¹, 21, 29, 30, 32, 36, 40 ir 41 straipsnių pakeitimo įstatymu, įsigaliojusių (su tam tikromis išimtimis) 2021 m. sausio 1 d., Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas buvo pakeistas. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2020 m. gruodžio 23 d. redakcija) nustatyta:

„Pagal šio įstatymo 4 straipsnį draudžiamų asmenų apdraustųjų socialinio draudimo įmokos, išskyrus privalomojo sveikatos draudimo įmokas, pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo sumos, ne didesnės kaip 60 VDU suma, o šias sumas viršijančiai pajamų daliai taikomas 0 procentų įmokų tarifas. Priskaičiavus pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus vienos iš socialinio draudimo rūšies socialinio draudimo įmokas nuo šioje dalyje nurodytos maksimalios sumos, toliau pagal tuos tarifus skaičiuojamos tik kitų socialinio draudimo rūšių socialinio draudimo įmokos, iki bus pasiekta atitinkamų kalendorinių metų atitinkamos socialinio draudimo rūšies įmokų skaičiavimo maksimali suma.“

Palyginus Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2020 m. gruodžio 23 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą su įtvirtintuoju Valstybinio socialinio draudimo įstatymo

10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija), kurios nurodyta nuostata ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, matyti, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2020 m. gruodžio 23 d. redakcija) neliko šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjo ginčijamos nuostatos ir pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalį (2020 m. gruodžio 23 d. redakcija) tokio pat dydžio draudžiamąsias pajamas gavusių darbuotojų socialinio draudimo įmokos skaičiuojamos vienodai nepriklausomai nuo to, ar jie draudžiami vieno, ar daugiau negu vieno draudėjo.

Taigi šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu konstatuotina, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2020 m. gruodžio 23 d. redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas, palyginti su įtvirtintuoju Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija), kurio atitinkamą nuostatą ginčija pareiškėjas, pakito iš esmės taip, kad pareiškėjo ginčijamo teisinio reguliavimo neliko.

III

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

12. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatos, pagal kurią darbuotojo pareiga nuo tam tikros pajamų dalies mokėti socialinio draudimo įmokas ir galimybė nuo kitos pajamų dalies jų nemokėti priklausė nuo to, kelių draudėjų jis buvo draudžiamas, atitiktis Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniams teisinės valstybės principui.

13. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas yra universalus principas, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija; juo turi būti vadovaujama ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant; konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus konstitucinis principas, apimantis daug tarpusavyje susijusių imperatyvų.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad neatskiriamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinio elementas yra konstitucinis teisingumo principas (*inter alia* 2010 m. lapkričio 29 d., 2010 m. gruodžio 22 d. nutarimai); teisingumas yra vienas pagrindinių teisės, kaip socialinių santykių reguliavimo priemonės, tikslų; jis yra viena svarbiausių moralinių vertybių ir teisinės valstybės pagrindas (*inter alia* 2003 m. kovo 4 d., 2016 m. spalio 27 d., 2022 m. gegužės 19 d. nutarimai); teisingumo negalima pasiekti pripažįstant tik vienos grupės arba vieno asmens interesus ir kartu neigiant kitų interesus (*inter alia* 2003 m. kovo 4 d., 2013 m. spalio 9 d. nutarimai); Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo nepaisymas reikštų ir konstitucinio teisinės valstybės principo nepaisymą (2005 m. lapkričio 3 d., 2010 m. gruodžio 22 d. nutarimai); teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius privalu paisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, apimančių *inter alia*

būtinumą užtikrinti asmenų lygybę įstatymui, teismui ir valstybės institucijoms ar pareigūnams (*inter alia* 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

14. Konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo Konstitucijoje, *inter alia* jos 29 straipsnyje, įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo (*inter alia* 2014 m. balandžio 14 d., 2021 m. gegužės 28 d. nutarimai).

14.1. Konstitucijos 29 straipsnyje yra nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs (1 dalis), žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu (2 dalis). Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta formali visų asmenų lygybė (*inter alia* 2014 m. spalio 30 d., 2021 m. gegužės 13 d. nutarimai), šio straipsnio 2 dalyje įtvirtintas asmenų nediskriminavimo ir privilegijų neteikimo principas (*inter alia* 2008 m. gruodžio 24 d., 2007 m. liepos 5 d., 2010 m. gegužės 28 d. nutarimai).

14.2. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai (*inter alia* 2012 m. vasario 27 d., 2017 m. sausio 25 d., 2022 m. vasario 10 d. nutarimai).

Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas suponuoja pareigą įstatymų leidėjui nustatyti vienodą (nediferencijuotą) teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų kategorijų, esančių vienodoje padėtyje, atžvilgiu, kai tarp tų asmenų kategorijų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* 2013 m. vasario 22 d., 2015 m. vasario 6 d., 2022 m. birželio 17 d. nutarimai).

14.3. Konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas kartu yra ir konstitucinių teisingumo, darnios visuomenės imperatyvų, taigi ir konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeidimas (*inter alia* 2012 m. vasario 6 d., 2013 m. liepos 1 d. nutarimai).

15. Konstitucinis Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad nuo konstitucinio teisinės valstybės principo neatsiejama ir Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą (2009 m. gruodžio 11 d. nutarimas).

15.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra susijusi su konstituciniu teisingumo principu ir reiškia asmens teisę gauti tokį apmokėjimą už darbą, kuris būtų teisingas atsižvelgiant *inter alia* į jo atliekamo darbo pobūdį, darbo funkcijų sudėtingumą ir apimtį, tenkančią atsakomybę už tų funkcijų vykdymą, einamų pareigų ypatumus, asmens profesinį lygį, kvalifikaciją (2013 m. liepos 1 d. nutarimas).

15.2. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad Konstitucijoje garantuota teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą yra tiesiogiai susijusi su visų asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms principu; draudžiama mažinti darbo užmokestį dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, politinių įsitikinimų, pažiūros į religiją ir kitų aplinkybių, nesusijusių su dalykinėmis darbuotojo savybėmis, nepasikeitus darbuotojo darbo funkcijoms, darbo apimčiai ir pan. (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2011 m. vasario 14 d. nutarimai).

16. Šiai bylai aktualiu aspektu paminėtina, kad konstitucinio teisinės valstybės principo turinys atskleistinas atsižvelgiant ir į socialinio solidarumo principą, kuris suponuoja tai, kad tam tikrų valstybei kylančių išpareigojimų vykdymo našta tam tikru mastu turi būti paskirstyta ir visuomenės nariams, tačiau tas paskirstymas turi būti konstituciškai pagrįstas, jis negali būti neproporcingas, negali paneigti valstybės socialinės orientacijos ir iš Konstitucijos kylančių įpareigojimų valstybei (*inter alia* 2007 m. birželio 7 d., 2007 m. rugsėjo 26 d., 2013 m. liepos 1 d. nutarimai).

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 52 straipsnio nuostatos, laiduojančios piliečiams teisę į socialinę apsaugą, įpareigoja valstybę nustatyti pakankamas tos teisės įgyvendinimo ir teisinio gynimo priemones; Konstitucijos 52 straipsnio nuostatos suponuoja įstatymų leidėjo pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų lėšų, būtinų pensijoms ir socialinei paramai, sukauptimą ir šių pensijų mokėjimą bei socialinės paramos teikimą (*inter alia* 2002 m. lapkričio 25 d., 2012 m. vasario 6 d., 2012 m. birželio 29 d. nutarimai); įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti valstybinio socialinio draudimo sistemos finansinį stabilumą ir vadovaudamasis konstituciniu socialinio solidarumo principu, tam tikra apimtimi paskirstydamas iš Konstitucijos 52 straipsnio valstybei kylančių išpareigojimų vykdymo našta visuomenės nariams, turi pareigą nustatyti tokį šioje sistemoje dalyvaujančių asmenų indėlio (mokamų valstybinio socialinio draudimo įmokų) ir asmenims teikiamos finansinės paramos (išmokų) dydžio santykį, kad būtų užtikrinta asmenų, kurių įmokomis finansuojama valstybinio socialinio draudimo sistema, ir asmenų, gaunančių iš jos naudą, interesų pusiausvyra (2018 m. sausio 24 d. nutarimas).

16.1. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad socialinės apsaugos, socialinės paramos santykių teisinio reguliavimo turinį lemia įvairūs veiksniai, *inter alia* valstybės ir visuomenės išteklių, materialinės ir finansinės galimybės, todėl įstatymų leidėjas, reguliuodamas šiuos santykius, turi plačią diskreciją (*inter alia* 2007 m. rugsėjo 26 d., 2012 m. birželio 29 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai). Kartu Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad, reguliuodamas šiuos santykius, įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos (*inter alia* 2013 m. vasario 15 d., 2015 m. gegužės 26 d. nutarimai).

16.2. Konstitucinis Teismas yra paminėjęs, kad Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose yra įtvirtintas toks valstybinio socialinio draudimo modelis, pagal kurį dirbantys (aktyvia ekonomine veikla užsiimantys) asmenys, gaunantys draudžiamųjų pajamų, privalo mokėti valstybinio socialinio draudimo įmokas, o asmenys, kuriems įstatyme numatytos išmokos turi būti mokamos dėl to, kad jie yra sulaukę senatvės pensijos amžiaus, jiems yra pripažintas invalidumas arba yra kitų įstatyme numatytų priežasčių, turi teisę gauti valstybinio socialinio draudimo išmokas; asmens pareiga mokėti valstybinio socialinio draudimo įmokas yra siejama su draudžiamųjų pajamų gavimu iš aktyvios ekonominės veiklos ir atsiranda pradėjus dirbti, jeigu iš atitinkamos aktyvios ekonominės veiklos yra gaunamos įstatymo numatytos draudžiamosios pajamos; minėta pareiga paprastai nepriklauso nuo dirbančio asmens amžiaus arba nuo to, kiek yra ekonominės veiklos šaltinių, iš kurių jis gauna pajamas, – įmokos mokamos nuo iš kiekvienos ekonominės veiklos gaunamų draudžiamųjų pajamų (2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pažymėta, kad įstatymų leidėjui nustatant dirbantiems (aktyvią ekonominę veiklą vykdančiams) asmenims pareigą mokėti valstybinio socialinio draudimo įmokas yra galimos įvairios sąlygos, lemiančios šios pareigos atsiradimą, taip pat yra galimi įvairūs šias sąlygas apibrėžiantys kriterijai (*inter alia* 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. gegužės 16 d. nutarimai); valstybinio socialinio draudimo įmokų mokėjimą galima susieti su tuo, kad asmuo gauna draudžiamųjų pajamų ir galima įstatymu nustatyti atitinkamą minimalų tokių pajamų dydį (2007 m. rugsėjo 26 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas, vertindamas teisinį reguliavimą, nustačiusį *inter alia* minimalų pajamų, kurias gaunant atsiranda pareiga mokėti socialinio draudimo įmokas, dydį, yra paminėjęs, kad dirbantys asmenys į dvi grupes – tuos, kurie privalo mokėti socialinio draudimo įmokas, ir tuos, kurie socialinio draudimo įmokų gali nemokėti, – suskirstomi objektyviu pagrindu – pagal gaunamų draudžiamųjų pajamų dydį; toks suskirstymas nei diskriminuoja, nei nustato privilegijas (2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimas).

16.3. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, pagal Konstituciją, įstatymų leidėjas, pasinaudodamas savo diskrecija reguliuoti socialinės apsaugos santykius, įtvirtindamas dirbantiems (aktyvią ekonominę veiklą vykdančiams) asmenims pareigą mokėti valstybinio socialinio draudimo įmokas, šių įmokų mokėjimą gali susieti *inter alia* su atitinkamu įstatyme nustatytu maksimaliu gaunamų pajamų dydžiu, t. y. nustatyti, kad nuo tam tikrą dydį viršijančios pajamų dalies socialinio draudimo įmokos nebeskaičiuojamos. Nustatydamas tokį teisinį reguliavimą, įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos, *inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, asmenų lygiateisiškumo principų.

IV

**Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies
(2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) atitikties Konstitucijai vertinimas**

17. Kaip minėta, šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjas ginčija Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatos „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ tiek, kiek pagal ją turėjo būti skaičiuojamos darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens, drausto daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos, atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

18. Pareiškėjo teigimu, dėl ginčijamo teisinio reguliavimo asmenys, dirbę pas vieną darbdavį, ir asmenys, dirbę pas kelis darbdavius, atsidūrė nelygiavertėje padėtyje socialinio draudimo įmokų skaičiavimo ir mokėjimo požiūriu, nes pagal ginčijamą teisinį reguliavimą socialinio draudimo įmokos nuo šių asmenų gautų vienodo dydžio pajamų buvo skaičiuojamos skirtingai, atsižvelgiant tik į tai, ar jie pajamas gavo iš vieno, ar iš daugiau darbdavių. Tarp asmenų, kurie gauna pajamas (darbo užmokestį) tik iš vieno darbdavio (draudėjo), ir asmenų, kurie gauna pajamas (darbo užmokestį) iš daugiau negu vieno darbdavio (draudėjo), nėra tokių skirtumų, kurie objektyviai pateisintų skirtingą šių grupių traktavimą jų pareigos mokėti socialinio draudimo įmokas požiūriu. Todėl, pareiškėjo manymu, jo nurodyta Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

19. Minėta, kad pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata, aiškinamą kartu su šio įstatymo 4 straipsniu (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimu), darbuotojo, draudžiamo daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos turėjo būti skaičiuojamos nuo nustatytų maksimalių sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai, kitaip tariant, pas daugiau negu vieną darbdavį (draudėją) dirbęs darbuotojas socialinio draudimo įmokas turėjo mokėti nuo iš kiekvieno darbdavio (draudėjo) gaunamų pajamų atskirai; taigi, daugiau negu vieno draudėjo draudžiamo darbuotojo pajamų, kurioms turėjo būti taikomas 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas, dydis skyrėsi priklausomai nuo šaltinių, iš kurių šios pajamos gautos, skaičiaus, t. y. darbuotojo pareiga nuo tam tikros pajamų dalies mokėti socialinio draudimo įmokas ar jos nebuvimas priklausė nuo to, kelių draudėjų šis darbuotojas buvo draudžiamas.

20. Sprendžiant dėl ginčijamos Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatos „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ tiek, kiek pareiškėjo nurodyta, atitikties Konstitucijai, pažymėtina, kad, kaip minėta:

– pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų lėšų, būtinų pensijoms ir socialinei paramai, sukauptimą; socialinės apsaugos, socialinės paramos santykių teisinio reguliavimo turinį lemia įvairūs veiksniai, *inter alia* valstybės ir visuomenės ištekliai, materialinės ir finansinės galimybės, todėl įstatymų leidėjas, reguliuodamas šiuos santykius, turi plačią diskreciją; reguliuodamas šiuos santykius, įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos;

– pagal Konstituciją, įstatymų leidėjas, pasinaudodamas savo diskrecija reguliuoti socialinės apsaugos santykius, įtvirtindamas dirbantiems (aktyvią ekonominę veiklą vykdantiems) asmenims pareigą mokėti valstybinio socialinio draudimo įmokas, šių įmokų mokėjimą gali susieti *inter alia* su atitinkamu įstatyme nustatytu maksimaliu gaunamų pajamų dydžiu, t. y. nustatyti, kad nuo tam tikrą dydį viršijančios pajamų dalies socialinio draudimo įmokos nebeskaičiuojamos; nustatydamas tokį teisinį reguliavimą, įstatymų leidėjas privalo paisyti Konstitucijos, *inter alia* konstitucinių teisinės valstybės, asmenų lygiateisiškumo principų;

– konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai; šis principas suponuoja pareigą įstatymų leidėjui nustatyti vienodą (nediferencijuotą) teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų kategorijų, esančių vienodoje padėtyje, atžvilgiu, kai tarp tų asmenų kategorijų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas; konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas kartu yra ir konstitucinių teisingumo, darnios visuomenės imperatyvų, taigi ir konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeidimas.

20.1. Pažymėtina, kad pagal ginčijamoje Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatoje „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ įtvirtintą teisinį reguliavimą 2019 ir 2020 metais vieno draudėjo drausto darbuotojo pajamų daliai, viršijusiai atitinkamai 120 VDU ir 84 VDU sumas, 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas turėjo būti taikomas viršijus nurodytas maksimalias sumas, tačiau

tais pačiais 2019 ir 2020 metais daugiau negu vieno draudėjo drausto darbuotojo pajamų daliai, viršijusiai minėtas 120 VDU ir 84 VDU sumas, 0 procentų socialinio draudimo įmokų tarifas turėjo būti taikomas tik tuo atveju, jeigu nurodytas sumas sudariusios ir jas viršijusios pajamos buvo gautos iš kiekvieno draudėjo atskirai, ir tik šioms iš atskiro (atskirų) draudėjo (draudėjų) gautoms nurodytas sumas viršijusioms pajamoms.

Atsižvelgiant į tai, kad didesnis pajamų šaltinių skaičius nebūtinai reiškia didesnes (papildomas) pajamas, pažymėtina, kad ginčijamoje Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatoje įtvirtintu teisiniu reguliavimu buvo sudarytos prielaidos atsirasti situacijoms, kai darbuotojai, gavę vienodo dydžio pajamas, privalėjo mokėti skirtingo dydžio socialinio draudimo įmokas dėl to, kad jų pajamos buvo gautos iš skirtingo skaičiaus pajamų šaltinių; tokiu teisiniu reguliavimu buvo sudarytos prielaidos atsirasti ir tokioms situacijoms, kai darbuotojai, gavę mažesnes pajamas, tačiau iš daugiau negu vieno pajamų šaltinio, privalėjo mokėti didesnes socialinio draudimo įmokas nei darbuotojai, gavę didesnes pajamas, tačiau iš vieno pajamų šaltinio, kai tos pajamos viršijo įstatyme nustatytas maksimalias sumas, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, t. y. kai pasiekus minėtas įstatyme nustatytas maksimalias sumas, jas viršijančiai pajamų daliai turėjo būti taikomas 0 procentų įmokų tarifas.

Taigi, ginčijamoje Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatoje įtvirtintu teisiniu reguliavimu darbuotojams, draustiems daugiau negu vieno draudėjo (pajamas gavusiems iš daugiau negu vieno pajamų šaltinio), buvo nustatytas nevienodas, t. y. mažiau palankus, pareigos mokėti socialinio draudimo įmokas teisinis reguliavimas, palyginti su įtvirtintuoju darbuotojams, draustiems vieno draudėjo (pajamas gavusiems iš vieno pajamų šaltinio).

20.2. Šiame kontekste pažymėtina, kad tarp vienodo dydžio pajamas iš tokių pat darbo santykių arba santykių, savo esme atitinkančių darbo santykius, gavusių apdraustųjų asmenų, draustų vieno draudėjo, ir asmenų, draustų daugiau negu vieno draudėjo, jų pareigos mokėti socialinio draudimo įmokas aspektu nebuvo tokio pobūdžio ir tokios apimties teisinės padėties skirtumų, kad jų nevienodas traktavimas, neatsižvelgiant į, be kita ko, asmenų, draustų daugiau negu vieno draudėjo, gaunamų pajamų bendrą dydį, būtų objektyviai pateisinamas.

20.3. Konstatuotina, kad įstatymų leidėjas, ginčijamoje Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatoje „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ nustatęs, jog socialinio draudimo įmokos

darbuotojams, draudžiamiesiems daugiau negu vieno draudėjo, skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų maksimalių sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai, darbuotojų, draudžiamų daugiau negu vieno draudėjo, atžvilgiu įtvirtino kitoki, mažiau palankų socialinio draudimo įmokų skaičiavimo teisinį reguliavimą, palyginti su įtvirtintuoju darbuotojams, draudžiamiesiems vieno draudėjo, tarp šių vienodoje (panašioje) padėtyje esančių asmenų kategorijų nesant tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kurie objektyviai pateisintų nevienodą jų traktavimą, taigi nepaisė Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo, taip pat pažeidė konstitucinį teisinės valstybės principą.

21. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ tiek, kiek pagal ją darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens, drausto daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos turėjo būti skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai, prieštaravo Konstitucijos 29 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

22. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas toliau netirs, ar Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ tiek, kiek pagal ją turėjo būti skaičiuojamos darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens, drausto daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos, neprieštaravo Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija, TAR, 2018-12-20, Nr. 20974) nuostata „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto

atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ tiek, kiek pagal ją darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens, drausto daugiau negu vieno draudėjo, valstybinio socialinio draudimo įmokos turėjo būti skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Giedrė Lastauskienė

Vytautas Mizaras

Algis Norkūnas

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė